

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 08.05.2024).

5. Наказ Міністерства енергетики України від 13.04.2022 № 148, яким затверджено «Положення про особливості постачання електричної енергії споживачам та розрахунків між учасниками роздрібного ринку електричної енергії у період дії в Україні воєнного стану» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0441-22#Text> (дата звернення 08.05.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-7>

СВІТОВИЙ ДОСВІД В КОНТЕКСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Гей Катерина Василівна

*аспірант кафедри адміністративного та інформаційного права,
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Бюджетний процес в зарубіжних країнах характеризується своїми особливостями, що обумовлено формою державного устрою, формою правління, рівнем економічного розвитку країни, історичними традиціями.

За ознаками регулювання міжбюджетних відносин, співвідношення ролей центральної і місцевої влади А. Буряченко поділяє на чотири групи країни Організації економічного співробітництва і розвитку, які відносяться до найбільш розвинених країн світу (табл. 1).

Таблиця 1

Основні форми побудови бюджетних систем у світі [2, с. 23]

Країни-представники	Характеристика групи
Федеративні держави – Австралія, Канада, США; унітарні – Великобританія та Японія	Значна самостійність регіональної та місцевої влади, що опирається на широкі податкові повноваження.
Країни Північної Європи, а саме Данія, Норвегія, Швеція і Фінляндія	Висока частка участі регіональної та місцевої влади у фінансуванні соціальних витрат
Федеративні держави Західної Європи, а саме Австрія, Німеччина, Швейцарія	Істотна автономність бюджетів різного рівня разом з розвинутою системою їх взаємодії та співробітництва.
Бельгія, Франція, Греція, Італія, Нідерланди, Португалія, Іспанія	Низький рівень автономності місцевих бюджетів, залежність від центрального бюджету.

Дослідження бюджетної системи країн, таких як Великобританія, Франція та Німеччина, є важливим з кількох причин:

- *Економічний розвиток*. Ці країни мають високий рівень економічного розвитку і їх бюджетні системи можуть слугувати прикладом для інших держав.

- *Історичні традиції*. Вони мають довгу історію та традиції управління державними фінансами, що може дати цінне розуміння еволюції бюджетних систем.

- *Різноманітність систем*. Бюджетні системи цих країн відрізняються за своїми правовими основами та процедурами, що дає можливість порівняти різні підходи до бюджетування.

- *Вплив на міжнародну політику*. Великобританія, Франція та Німеччина мають значний вплив на міжнародну політику та економіку, тому розуміння їх бюджетних систем може допомогти в аналізі глобальних економічних тенденцій.

- *Європейський Союз*. Всі три країни є членами Європейського Союзу. Економічну основу регіону забезпечують національні економіки Німеччини, Франції та Великої Британії, які входять до «Великої сімки». Їх бюджетні політики впливають на економічну стабільність та інтеграцію в регіоні [3].

Важливим у контексті досліджуваної тематики є визначення напрямів можливого використання світового досвіду в контексті удосконалення бюджетних процедур бюджетного процесу в Україні.

Враховуючи британський досвід, вважаємо, що для ефективного управління фінансовою системою державі не треба мати в своєму складі велику і розгалужену кількість органів управління. Саме на це вказує досвід управління фінансовою системою Великої Британії, кількість органів якої напевно в декілька разів менше, ніж в Україні, а відповідно й в кілька разів менший тягар державного бюджету щодо їх утримання. Також позитивні риси проглядаються в тому, що зменшуються фінансові навантаження на бюджет, якщо взяти питання фінансування державних органів. Оскільки в Великобританії кількість органів управління представлена незначна, то й коштів в деякій мірі потрібно менше, що ніяким чином не позначається на ефективності та їх чіткій і злагодженій роботі [5, с. 8].

**Процес підготовки і затвердження бюджету
в окремих країнах світу [4, с. 45]**

Країна	Положення про бюджетний період і багаторічне планування	Загальні бюджетні обмеження
Великобританія	Бюджетний рік триває з 1 квітня до 31 березня. Багаторічне планування не є обов'язковим. Разом з річним бюджетом готуються і подаються до парламенту перспективні оцінки на три наступні роки.	Регулюються вимогами Маастрихтської угоди. Поточний середньостроковий план повинен підтримувати величину дефіциту в межах, передбачених складеними на три роки перспективними оцінками.
Німеччина	Бюджетний і календарний роки збігаються. Обов'язково є багаторічне планування (5 років), але без затвердження парламентом. Ці перспективні оцінки готуються і подаються до парламенту разом із щорічним бюджетом.	Регулюються вимогами Маастрихтської угоди. Бюджетна політика, погоджена у Раді фінансового планування, може встановлювати граничні розміри бюджету, а поточні контрольні показники узгоджуються з Маастрихтською угодою.
Франція	Бюджетний і календарний роки збігаються. Згідно із законом вимагається багаторічне планування (три роки).	Регулюються вимогами Маастрихтської угоди. У 1994 р. вперше в законі про бюджет було встановлено конкретні контрольні показники для обмеження зростання видатків і дефіциту у відсотках до внутрішнього європейського продукту на період 1993–1997 рр.

У межах порівняння основ стратегічного бюджетного планування в Німеччині та Україні й основних показників бюджетів країн можна намітити перспективу реалізації таких заходів для підвищення ефективності та результативності середньострокового бюджетного планування в Україні та його результатів: перегляд бюджетних програм, інвестиційних проєктів держави; формування прозорих взаємозв'язків між бюджетними програмами різних рівнів бюджетної системи, заохочення до участі в розробленні стратегічних цілей усіх учасників бюджетного процесу; формування ефективного механізму аналізу раціональності видатків; збільшення обсягів охоплення державного сектора стратегічним плануванням [6, с. 90].

У Франції визначення ефективності, результативності бюджетних програм (Державного бюджету) минулого року є пріоритетним напрямом роботи на стадії складання проєкту закону про Державний

бюджет на наступний бюджетний період. В Україні через відсутність комплексної системи оцінки ефективності бюджетних програм подібна робота, в більшості випадків, зводиться до порівняння планових і фактичних показників [7, с. 36].

Література:

1. Порівняльна характеристика організації бюджетного процесу у зарубіжних країнах. URL: <https://www.buh24.com.ua/porivnyalna-harakteristika-organizatsiyi-byudzhethnogo-protseesu-u-zarubizhnykh-krayinah/>
2. Буряченко А. Функціональна децентралізація та вдосконалення системи бюджетних відносин. *Фінанси України*. 2014. № 2. С. 19–29.
3. Грубінко, А. В. Роль Великої Британії у становленні зовнішньої і безпекової політики Європейського Союзу (1990–2019 рр). *Сторінки історії*: збірник наукових праць. 2021. Вип. 52. С. 298–322.
4. Рожко Д. Зарубіжний досвід формування бюджету та можливості його використання в Україні. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Економіка*. 2009. № 112. С. 43–46.
5. Гаруст Ю. В. Порівняльна характеристика фінансових систем Великобританії та України. *Форум права*. 2017. № 1. С. 5–9.
6. Дубина М., Гончаренко Ю., Кальченко О. Упровадження та реалізація системи середньотермінового бюджетного планування в Україні: досвід Німеччини. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 66. № 5. С. 78–92.
7. Алексеєва Н. Головні бюджетні процедури: фінансова практика Франції. *Ринок цінних паперів України*. 2013. № 9–10. С. 29–37.